

Sandra Elina Häkkinen

Kertomus Sandra Elinasta, s. 5.11.1898

Kirjoittanut Helga Nykänen (os. Manninen, s. 19.8.1931), Sandran nuorin tytär.
Kirjoitus on tehty kesällä 2019.

Sandra on syntynyt Adamin ja Wilhelmiinan perheeseen sisarussarjan kymmenentenä lapsena. Perheeseen on vielä syntynyt yhdestoista lapsi, Katri, pahnän pohjimmaisena.

Silloin, kun Sandra on syntynyt, on hänen

1. sisaruksista vanhin, Alina, s. 1.8.1880, ollut 18-vuotias.
2. Sitten Alinasta nuorempia Ida Amalia, s. 28.3.1882
3. Amanda, s. 1.11.1883
4. Hilma Maria, s. 6.11.1885
5. Adolfina, s. 19.1.1888
6. Anna Wilhelmiina, s. 6.3.1890, kuollut 29.7.1893, siis jo kolmevuotiaana

Siis kuusi tytärtä

Sitten on alkanut poikalasten vuoro

7. Albin, s. 3.2.1892 (Levä)
8. Adam, s. 28.9.1894 (Kurkinen)
9. Otto Aleksander, s. 29.10.1896 (Mäntylä)

Edelleen tyttöjä

10. Sandra Elina, s. 5.11.1898
11. Katri Alina, s. 6.1.1901

Adamin ja Wilhelmiinan perheen lisäksi Kurkisessa on asunut ja samaan perhekuntaan kuulunut Adamin veljet, Heikki ja Mikko, poikamiehiä molemmat, sekä läheisiä sukulaisia, siis paljon väkeä. Ja tuossa Kurkisen suuressa tuvassa on Wilhelmiina-äiti tuuditellut kätkyessä Sandra-tytärtään.

Sandran ollessa vajaan vuoden vanha, on Abel ja Maria Häkkiselle (jotka myös ovat asuneet Kurkisessa) syntynyt tyttölapsi, Helmi Elina. Ja kun tuvassa ei ole ollut kahta kehtoa, olivat serkukset nukkuneet Sandra toisessa ja Helmi toisessa päässä kätkyettä. Ja vaikka Helmi oli sairastanut tuhkarokon, Sandraan tuo tauti ei ollut tarttunut.

Sitten tuiman talven keskellä, loppiaisena vuonna 1901 on Sandra saanut pikkusiskon, kastettu Katri Elinaksi, ja voi kuvitella, että silloin sen kätkyeen toisen pään, sen pään paikan, missä Sandra on nukkunut, on Sandra saanut antaa Katri-siskolle. Kohta oli Sandralla leikkikaveri ja siskosten yhdessä oli rattoisaa kasvaa ja varttua.

Silloin ei Kurkisessa eikä muuallakaan ole ollut maanviljelyskoneita. Vain hevonen ihmistä vahvempana voimana. Työtä on ollut paljon. Niinpä vanhemmat ja muu väki ottivat lapset mukaan melkein kaikkeen työhön, johon lapset osallistuivat voimiensa ja kykyjensä mukaan oppien näin tekemään työtä. Niin Sandra ja Katrikin.

Sandra on ollut vielä alle kymmenen vuoden, kun hänen vanhemmat siskot Ida ja Amanda ovat lähteneet kotoaan naimisiin, Ida Pohjanniemelle ja Amanda Kärenniemelle.

Sandran varsinainen lapsuus oli mennyt, alkoi varhaisnuoruus. Sandra halusi saada jostain omaa rahaa. Kun Kurkisensaassa oli silloin paljon riistalintuja, Sandra oli keksinyt virittää metsään lintupoluille permejä, viedä niihin käyneet linnut kauppaan ja näin ansaita rahaa. Mutta kerran, kun Sandra oli mennyt pyydyksiään katsomaan, oli permissä ollut lampaan vuona jalastaan kiinni. Sandra oli päästänyt vuonan permistä pois. Jalka ei ollut mitenkään vioittunut ja vuona oli jäänyt metsään. Toivottavasti emo on sen sieltä pian löytänyt. Sen jälkeen Sandra ei ollut enää permejä pitänyt.

Sandran ollessa viisitoistavuotias on äiti Wilhelmiina nukkunut pois.

Noista Sandran kolmesta veljestä avioon meni ensiksi Adam (Aatu) vuonna 1921. Aatu oli lähtenyt Helsinkiin ja asui perheineen siellä. Aatulla oli Helsingissä vaatturinliike ja Sandra meni työntekijäksi tuohon veljensä verstaaseen. Verstaassa tehtiin etupäässä miesten pukuja. Sandra tykkäsi työstään ja hänestä tulikin hyvä ompelija.

Kuvassa Sandra on vasemmalla ompelemassa veljensä vaatturinliikkeessä.

Sandra oli kiinnostunut musiikista ja opetellut soittamaan viulua. Kun oli sitten ilmoittanut lehdessä haluavansa iltatöikseen soittaa viulua jossain orkesterissa, oli hänelle tullut kyllä työtarjouksia, mutta ei sitten kuitenkaan ottanut sellaisia iltahommia enää itselleen.

Kun Sandra ja Aatu-veli perheineen olivat Helsingissä, meni Otto-veli käymään sisarustensa luona. Helsingissä hän oli mennyt ravintolaan syömään ja pyytännyt lihapotattia. Miten lie tarjoilija tuon savon murteella sanotun ruoan nimen ymmärtänyt, mutta oli ruokaa tuodessaan sanonut sen olevan perunakeittoa.

Kuvassa Sandra ja Otto-veli. Kuva otettu, kun Otto kävi Sandraa ja Aatu-veljeä tapaamassa.

Kun Aatu lopetti Helsingissä vaatturinliikkeen pitämisen ja palasi perheineen kotipaikalleen Kurkiseen, teki Sandra samoin ja tuli Kurkiseen.

Kurkisenlahdella oli matalat rannat. Kerran Jaakko nousi pihakoivuun ja näki, että lahdella vesi oli sameaa. Lahnat olivat tulleet lahdelle syönnökseen. Silloin kiireesti verkon heittoon ja saivatkin niistä hyvästi lahnoja.

Kurkisenlahdelle oli tehty kalanpyydys, liistekatiska. Liistekatiska tehtiin siten, että järven pohjaan lyötiin pystyyn leveitä, pitkiä päreitä, liisteitä suuren katiskan muotoon, jotka nidottiin rinnatusten toisiinsa kiinni taipuisilla koivuvitaksilla. Katiskaan menneet kalat nostettiin pois haavilla. Kerran kävi niin, että joku meni omalla luvallaan ”varkaisiin” ottamaan sieltä kaloja, mutta putosikin itse katiskaan, eikä päässyt sieltä pois. Joutui huutamaan apua. Auttamaan tullee sitten valitti, että ”Kun liukkaat on liisteet, allaala nitteet, ei piäse poes, ei piäse poes.”

Silloiset varsinaiset Kurkisensaaren asukkaat olivat Häkkisiä ja samaa sukua. Niinpä Etelä-Kurkisessa asui Sandra Häkkinen ja Ryskävässä serkkunsa Sandra Häkkinen, molemmilla sama osoite. Nuorten seurustelussa oli yleistä kirjeenvaihtoa. Ja kun jompikumpi noista Sandroista ensiksi kirjeen käsiinsä sai, tietysti luki sen ja kun huomasi, ettei kirje ollutkaan hänelle, toimitti sen sitten sille toiselle Sandralle, mutta oli näin päässyt tietämään kaimansa poikaystävästä. Kun sitten aikanaan Sandrat avioituivat, Kurkisen Sandra Kalle Mannisen (Lutakonlahdesta) kanssa ja Ryskävän Sandra Einar Mannisen (Niskamäestä) kanssa, olivat he edelleen kaimoja, Sandra Mannisia, vain postiosoite muuttunut.

Sandra meni naimisiin lyhyen järvimatkan päässä Lutakonlahdesta kotoisin olleen Kalle Juhana Mannisen (s. 7.4.1901) kanssa vuonna 1925. Sandra ja Kalle asuivat aluksi Viipurissa, missä Kalle oli työssä armeijan palveluksessa.

Sandralle ja Kallelle syntyi viisi lasta, Martti Olavi 23.1.1926, Sirkka Liisa 25.11.1927, Hilikka Maija 4.5.1929, Helga Ester 19.8.1931 ja Erkki Johannes 30.6.1940. Sandra kuoli 29.7.1949 viidenkymmenen vuoden ikäisenä ja Kalle 23.2.1965 kuudenkymmenenkolmen vuoden ikäisenä.

Viipurissa asuessa Sandralle ja Kallelle syntyi heidän ensimmäinen lapsi, poika, kastettu Martti Olaviksi. Pian perhe jätti Viipurin. He tulivat Kallen isän, Sylvester Mannisen taloon Lutakonlahteen asumaan. Kun menivät sitten lapsi mukanaan Kurkiseen Sandran isää Adamia katsomaan ja Adam näki ensi kertaa tyttärensä pojan, oli hän siunannut Martin. Sandran ja Kallen toinen lapsi, Sirkka, syntyi marraskuulla 1927. Lapsi oli kahden ja puolen viikon ikäinen, kun Adam-pappa nukkui pois.

Kalle rakensi perheelleen oman mökin perintönä saamalleen maalle lähelle kotipaikkaansa Lutakonlahtea. Nimeksi mökille oli pantu Löytölä. Perhe kasvoi toisella tyttärellä. Hilikka syntyi jo Löytölässä. Löytölään oli rakennettava muut välttämättömät lisärakennukset, sauna, navetta, riihi, aitat ynnä muuta ja Kalle rakensi ne.

Edelleen tuli perheelisäys. Syntyi kolmas tytär, Helga. Olen syntynyt Löytölän savusaunassa elokuun 19. päivä vuonna 1931. "Kätilönä" on toiminut Kovastenluodon Manta. Martti-veli kertoi, että kun hän oli tuona aamuna herännyt, oli isä sanonut hänelle, että "mennäämpäs saunaan katsomaan, siellä on äidillä pieni vauva". Lähtivät katsomaan ja Martti oli ihmetellyt, miten minulla oli niin punainen naama.

Meni varhaislapsuus. Olin kahdeksanvuotias. Äiti oli jostain kuullut ja kertoi, että on syttynyt sota ja kaikki miehet joutuvat sotaan. Kysyin äidiltä, "joutuuko meijännii isä sinne sottaa?" "Kyllä ne vievät", vastaa äiti. "Vievät varmaa jo suoraa sieltä työmaalta." Isä on asemalla jossain rakennus- tai remonttityössä. Näen kuitenkin illan suussa, että isä tulee polkupyörällä kotiin. Kiirehdin pihalle vastaan ja kysyn ensimmäiseksi: "Ethä sinä ou männäkää?" "Mihinkä?" kysyy isä. "No sinne sottaa", sanon minä, mutta siihen ei isä vastaa. Sitten sisällä selviää, että lähtö on vasta seuraavana päivänä.

Alkoi talvisota. Sen aikana isä on armeijan hommissa jossain koulutuskeskuksessa. Isä kirjoittaa usein kirjeitä äidille, joihin äiti vastaa. Myös minä haluan kirjoittaa jotain isälle äidin kirjeisiin. Muutaman kerran pääsi isä lomalle talvisodan aikana.

On kesä vuonna 1940. On välirauhan aika ja isä siviilissä. Äiti odottaa lasta ja tuntee olonsa sellaiseksi, että se alkaa syntyä. Asemalla Väisäsen kauppatalon pihapiirissä olevassa rakennuksessa toimi synnytyslaitos, jossa oli muutama hoitopaikka. Sinne isä vei äidin synnyttämään. Ja kesäkuun kolmaskymmenes päivä syntyi poikalapsi, joka sai sitten nimen Erkki. Kun äiti vauvan kanssa pääsi kotiin, pääsin minä isän kanssa heitä hakemaan. Menimme veneellä Saarenkohvakan rantaan, josta sitten kävelimme asemalle. Kauppias Otto Väisänen toi meidät (äiti ja vauva, isä ja minä) henkilöautolla veneemme luo, jolla pääsimme sitten kotirantaan. Me siskot mielellämme hoitelimme Erkkiä äidin avuksi.

Alkoi jatkosota. Nyt isä joutui rintamalle. Monta pakettia ehti äiti hänelle lähettää, kunnes se ikäluokka, johon isä kuului, kotiutettiin.

Sota kuitenkin jatkui ja isää nuoremmat miehet olivat sodassa. Kotirintamalla oli kova puute miestyövoimasta. Isällä olikin paljon työtä kodin ulkopuolella. Äiti ja me tytöt puuhailimme kotiaskareissa.

Kesäsunnuntaisin äiti kävi usein kirkossa ja usein oli meitä lapsia mukana. Joskus kävimme äidin kanssa kahden. Lähdimme kotirannasta veneeseen. Äiti souti ja minä pidin perää. Pääsimme Kapustasalmesta läpi ja Kiviselkää pitkin, kallioiset pienet saaret ohittaen suuremmalle ulapalle, kirkon selälle, jonne näkyi jo kirkko. Joskus kun oli vastatuuli, se koetteli soutajan, äidin voimia ja silloin oli parasta antaa tuulen painaa vene vähän Laaninlahteen päin, josta nousimme maihin ja kävelimme kirkolle. Pois tullessa sitten olikin myötätuuli ja helppoa soutajalle.

Äiti toimi pyhäkoulunopettajana vähän aikaa omalla kylällä.

Äiti halusi käydä ja kävikin, siskojensa, veljiensä ja sukulaistensa luona ja piti heihin yhteyttä. Kerran talvella lähdimme me, äiti ja minä, Kärenniemelle. Oli lauantai-iltapäivä. Hiihtelimme suksilla jäätä myöten ja olimme perillä illansuussa. Siellä oli kotona Aune, Lempi ja Elvi, Arvi, vaimonsa Kerttu ja heidän vanhin lapsi Lauri, ehkä parin vuoden vanha, tepasteli lattialla. Meitä pidettiin siellä kovassa kestissä. Syötiin tuvassa pitkän pöydän ympärillä. Nukuimme salissa, josta jäi mieleeni, että salin laipio oli melkein valtavan suuren muratin peitossa. Sitten sunnuntaina palasimme kotiin. Kotona Sirkka ja Hilikka tekivät kotityöt ja hoitivat karjan.

Sota toi puutteen ylipäänsä kaikesta. Elintarvikkeet, kankaat, vaatteet, jalkineet ym. olivat kortilla ja niitä sai vain rajoitetusti. Kaikkea piti käyttää hyvin säästeliäästi. Vaatteita korjattiin, parsittiin ja paikattiin. Äiti neuvoi ja opetti, miten vanhaa voi hyödyntää vielä uudelleen käytettäväksi.

Meillä oli lampaista, joista sai villoja. Äiti kehräsi lankaa, josta neulottiin etupäässä sukkia ja lapasia. Yleensä joka taloudessa kasvatettiin pellavaa. Äiti kehräsi talven aikana sydänpellavat palttinalangoiksi ja tappurat rohdinlangoiksi piikkokankaaseen. Meidän mökin pieneen tupaan ei mahtuneet enää kangaspuut. Sen tähden äiti sitten kevättalvella jo valoisamman ja pitemmän päivän aikaan kävi Mannisessa kutomassa kankaansa.

Melkein kaikki rakennukset, mitä isä oli tehnyt, olivat käyneet pieniksi ja ahtaiksi. Ne oli uusittava. Vanhan navetan taakse syntyi tiilinen navettarakennus, jossa oli navetta, hevostalli ja karjakeittiö. Savusaunan paikalle nousi uusi uloslämpivä sauna. Tuli asuinrakennuksen vuoro. Isä-Kalle ja Martti-veli alkoivat sitä rakentamaan.

Äiti alkoi sairastella, väsymys vei voimat ja tuo ikään kuin kesken jäänyt päivätyö päättyi Sandran ollessa vasta 50-vuotias ehtimättä yhtään asua tuossa kohta valmistuvassa uudessa kodissa.